

5.2 Lagstiftning och andra handlingsmodeller i utlandet

I den internationella jämförelsen beskrivs lagstiftningen om funktionshinderservice i Sverige, Norge och Danmark samt i Nederländerna och i Skottland som hör till Storbritannien. Fokus ligger på ordnande och produktion av tjänster samt på innehållet i och målgruppen för de viktigaste tjänsterna. Alla länder som behandlas har ratificerat FN:s konvention om rättigheter för personer med funktionsnedsättning. Sverige, Danmark och Storbritannien har också godkänt det fakultativa tilläggsprotokollet till konventionen. Principerna för likabehandling, delaktighet, självbestämmanderätt och tillgänglighet har främjats med hjälp av lagstiftning och andra metoder i alla länder som granskats.

Sverige

Lagstiftning om funktionshinderservice

I Sverige finns bestämmelser om ordnandet av socialvård i socialtjänstlagen¹, som kompletteras av socialtjänstförordningen². Syftet med socialtjänsten är att främja ekonomisk och social trygghet, jämlikhet i levnadsvillkor samt aktivt deltagande i samhället³. Socialtjänstlagen är en allmän lag som ålägger myndigheterna en skyldighet att ordna socialtjänster, men rätten till tjänster och tjänsternas innehåll bestäms i regel utifrån annan lagstiftning.

Den viktigaste speciallagen om funktionshinderservice är *lagen om stöd och service till vissa funktionshindrade*⁴ (nedan LSS). Rättigheterna enligt LSS-lagen bestäms utifrån personens diagnos. Rätten till stöd och service enligt LSS-lagen förutsätter att personen hör till någon särskild i lagen angiven grupp av personer med funktionsnedsättning (personkrets). Till personkrets 1 hör personer med utvecklingsstörning, autism eller autismliknande tillstånd. Till personkrets 2 hör personer med betydande och bestående begåvningsmässigt funktionshinder efter hjärnskada i vuxen ålder. Till personkrets 3 hör personer med andra fysiska eller psykiska funktionshinder som uppenbart inte beror på normalt åldrande, om de är stora och förorsakar betydande svårigheter i den dagliga livsföringen. Dessutom förutsätts det att behovet av stöd och service inte kan tillgodoses på något annat sätt. Syftet med lagen är att garantera personer med omfattande och varaktiga funktionsnedsättningar goda levnadsvillkor, den hjälp som de behöver i det dagliga livet samt möjlighet att påverka vilket stöd och vilken service personen får. Tjänsterna ska anpassas till personens individuella behov och utformas så att de stärker förmågan att leva ett självständigt liv.

De former av stöd och tjänster som beviljas med stöd av LSS-lagen är rådgivning och annat personligt stöd, som kräver specialkompetens, personlig assistans, ledsagarservice, kontaktperson, avlösarservice, kortvarig vård utanför det egna hemmet (*korttidsvistelse*), korttidstillsyn för skolungdom över 12 år i anslutning till skoldagen samt under lov, boendeservice samt daglig verksamhet för

¹ [Socialtjänstlag 2001:453](#)

² [Socialtjänstförordning 2001:937](#)

³ Socialtjänstlag 2001:453 1:1 §

⁴ [Lagen om stöd och service till vissa funktionshindrade 1993:387](#)

personer i yrkesverksam ålder som saknar förvärsarbete och inte utbildar sig. LSS är ett komplement till andra lagar och innebär inte någon inskränkning i de rättigheter som andra lagar ger.

*Socialförsäkringsbalken*⁵ innehåller bestämmelser om särskilda förmåner vid funktionshinder. Särskilda förmåner är bland annat statsfinansierat bilstöd och assistansersättning för personlig assistans, som betalas till personer som behöver personlig assistans mer än 20 timmar per vecka.

Ansvar för att ordna funktionshinderservice

Varje kommun ansvarar för socialtjänsten inom sitt område, och de kommunala myndigheterna har det yttersta ansvaret för att enskilda får den hjälp och det stöd som de behöver.⁶ Kommunens ansvar för att ordna tjänster för sina invånare gäller också tjänster enligt LSS-lagen.⁷

Personer med funktionsnedsättning har rätt till en individuell plan om de får stöd eller tjänster med stöd av LSS-lagen. Om en person behöver både social- och hälsovårdstjänster, kan för honom eller henne utarbetas en gemensam individuell plan för dessa. Kommunen är skyldig att informera en person med funktionsnedsättning om hans eller hennes rätt att få en individuell plan samt om hur planen upprättas. Upprättandet av planen förutsätter personens samtycke och den ska i mån av möjlighet utarbetas tillsammans med personen själv. Närstående kan vid behov delta i utarbetandet av planen, om inte personen själv motsätter sig det.⁸ Kommunen ansvarar för samordningen av de tjänster som ingår i planen. Planen kan också innefatta stödåtgärder som ordnas av andra än kommunen eller av de landsting som ansvarar för hälso- och sjukvårdstjänsterna i Sverige, och planen ska ses över minst en gång per år.⁹

Finansieringen av tjänsterna och klientavgifter som tas ut för tjänsterna

Funktionshinderservicen finansieras nästan helt med skattemedel, och kommunen ansvarar för finansieringen. De tjänster som beviljas med stöd av LSS-lagen är i huvudsak avgiftsfria för användaren. Undantag från detta är måltidsavgifter, hyra för boendeservice samt avgifter som motsvarar avgifter inom kollektivtrafiken och som tas ut för färdtjänster eller andra skäliga avgifter. När tjänsterna beviljas med stöd av socialtjänstlagen får en skälig avgift tas ut för servicen. Till denna del varierar kommunernas praxis.¹⁰ Statens fristående försäkringskassa (Försäkringskassan) finansierar de särskilda ersättningar som beviljas på försäkringsbasis enligt socialförsäkringsbalken.¹¹

Personlig assistans

⁵ [Socialförsäkringsbalk 2010:110](#) 48.2 §

⁶ Socialtjänstlag 2001:453 2:1 §

⁷ Lag om stöd och service till vissa funktionshindrade 1993:387 16 §

⁸ Socialtjänstlag 2001:453 7 §

⁹ Lag om stöd och service till vissa funktionshindrade 1993:387 10 §, 14 §, 15 §, 16 §

¹⁰ Socialtjänstlag 2001:453 8:1 § (närmare socialtjänstförordningen); lag om stöd och service till vissa funktionshindrade 1993:387 19 §

¹¹ *Vammaislainsäädännön kansainvälinen selvitys. Katsaus tilanteeseen kuudessa maassa. [Internationell utredning om lagstiftningen som gäller service för personer med funktionsnedsättning. Översikt över situationen i sex länder.]* (på finska) Autio. A, Sjöblom. S. Diskussionsunderlag 38/2014. Institutet för hälsa och välfärd. s. 28–32.

Personlig assistans är en av de tjänster som beviljas med stöd av LSS-lagen ¹⁶. En förutsättning för personlig assistans är att personen behöver assistans för sina grundläggande behov på grund av stora och varaktiga funktionshinder. Detta inbegriper hjälp som personen behöver med sin personliga hygien, att klä av och på sig, måltider, att kommunicera med andra, andning eller annan hjälp som förutsätter ingående kunskaper om den funktionshindrade ¹². Personlig assistans är för dem som uppfyller villkoren för att få assistansen en subjektiv rätt ¹. Den som har behov av personlig assistans för sina grundläggande behov under i genomsnitt mer än 20 timmar per vecka kan ha rätt att få assistanstimmar enligt socialförsäkringsbalken. ¹³.

En person med funktionsnedsättning beslutar själv om sättet att för producera av stödet. Personen själv kan vara arbetsgivare och anställa en eller flera assistenter, skaffa servicen från ett företag eller en sammanslutning som har av Socialstyrelsen eller tillsynsmyndigheten beviljat tillstånd att driva verksamhet som personlig assistent, välja att få servicen genom kommunen eller som en kombination av dessa sätt. ¹⁴ Anlitandet av en personlig assistent utesluter inte användningen av annan service, men personen har då inte rätt till annan sådan service som ingår i assistentens arbete, såsom ledsagarservice eller hemservice. Den service som ges av hemsjukvården kan ingå i servicehelheten, eftersom det krävs hälsovårdsutbildning i dem.

Personlig assistans är i regel avsedd för personer under 65 år. Personer som är äldre än detta kan ha rätt till personlig assistans om behovet av hjälp har framkommit före 65 års ålder ¹⁵, men mängden personlig assistans kan inte ökas efter det att personen har fyllt 65 år. Den tilläggservice som personer över 65 år behöver beviljas med stöd av socialtjänstlagen.

Färdtjänst och stöd för rörligheten

Färdtjänst ordnas med stöd av två olika lagar. Dessa lagar är *lagen om färdtjänst* ¹⁶ och *lagen om riksfärdtjänst* ¹⁷. Lagen om färdtjänst tillämpas på transporter av personer med funktionsnedsättning inom kommunen och under vissa förutsättningar mellan två kommuner. Kommunen kan ordna färdtjänst också på ett större område. ¹⁶ Kommunen ska bevilja färdtjänst för personer som på grund av ett långvarigt funktionshinder har väsentliga svårigheter att förflytta sig på egen hand eller att resa med allmänna kommunikationsmedel. Färdtjänst beviljas på basis av en tillståndsansökan. I tillståndet fastställs sättet att ordna färdtjänsten och inom vilket område tjänsten får anlitas samt antalet resor. I tillståndet ingår vid behov rätt att använda ledsagare. Färdtjänst kan ordnas som en del av kollektivtrafiken tillsammans med andra passagerare.

Resor som överskrider kommungränserna till exempel till en annan ort till släktingar eller för att besöka någon ordnas enligt lagen om riksfärdtjänst. För resor som ordnas av riksfärdtjänsten krävs

¹² Lag om stöd och service till vissa funktionshindrade 1993:387 9 a §

¹³ Socialförsäkringsbalk 2010:110 51:3 §

¹⁴ Kartläggning av nordiska modeller och system för individanpassat stöd och service för personer med funktionsnedsättning. Nordens välfärdcenter. s. 38

¹⁵ Lag om stöd och service till vissa funktionshindrade 1993:387 9 b §

¹⁶ Lag om färdtjänst 1997:736 1 §, 3 §

¹⁷ Lag om riksfärdtjänst, 1997:735 4 §, 5 §

ett separat tillstånd. Resan kan göras med taxi, något annat färdmedel som lämpar sig för ändamålet eller med ett kollektivt färdmedel med assistenthjälp.¹⁷

Bilstöd ingår i socialförsäkringsbalken. Bilstöd kan beviljas personer som på grund av ett varaktigt funktionshinder har väsentliga svårigheter att förflytta sig på egen hand eller att anlita allmänna kommunikationer. Rätten till bilstöd kan också uppkomma på grund av ett barn i familjen som har ett funktionshinder. Bilstöd kan beviljas för att skaffa en bil, för att anpassa en bil och för körkort. Personer över 65 år omfattas inte av bilstödet.¹⁸

Boendeservice

Boendeservicen är en av de mest använda tjänster som beviljas med stöd av LSS-lagen.¹⁹ Med stöd av LSS-lagen kan det ordnas gruppboende, serviceboende och annat anpassat boende. Ett villkor för tillstånd för gruppboende är att bostäderna är fullskaliga och att gruppen har högst 3–5 boende.²⁰ Stöd för boende kan i vissa fall också ordnas enligt socialtjänstlagen.²¹

Norge

I Norge ordnas funktionshinderservicen i huvudsak med stöd av allmänna lagar. Bakgrunden är tanken om ett samhälle som är tillgängligt för alla (*universell utformning*)²², jämlikhet och lika rätt för personer med funktionsnedsättning att delta inom alla samhällsområden.²³

De viktigaste allmänna lagarna om ordnandet av tjänster är *lov om pasient- og brukerrettigheter* (nedan lagen om patientens och klientens rättigheter)²⁴ samt *lov om kommunale helse- og omsorgstjenester* (nedan lagen om hälso- och omsorgstjänster)²⁵. Syftet med lagen om patientens och klientens rättigheter är att säkerställa att befolkningen har jämlika möjligheter att få hälso- och omsorgstjänster samt att främja förtroendet för tjänsterna, den sociala säkerheten och respekten för klientens liv, integritet och människovärde. I lagen föreskrivs det om kommunens skyldighet att ordna sådana social- och hälsovårdstjänster som är nödvändiga för kommuninvånarna. Dessutom innehåller lagen bestämmelser om personlig assistans och serviceboende.²⁶

I lagen om hälso- och omsorgstjänster föreskrivs närmare om kommunens skyldighet att ordna de hälsovårds- och omsorgstjänster som kommuninvånarna behöver. Organiseringsansvaret omfattar alla klientgrupper inklusive personer med funktionsnedsättning. Tjänsterna ska vara motiverade och ordnas med respekt för individens människovärde och så att det finns ett heltäckande utbud av

¹⁸ Socialförsäkringsbalk 2010:110 52 §

¹⁹ [Uppföljning av funktionshindropolitiken 2020 – del II](#)

²⁰ Vammaislainsäädännön kansainvälinen selvitys: katsaus tilanteeseen kuudessa maassa [Internationell utredning om lagstiftningen som gäller service för personer med funktionsnedsättning. Översikt över situationen i sex länder.]. (på finska) Autio. A, Sjöblom. S. Diskussionsunderlag 38/2014. Institutet för hälsa och välfärd. s. 30

²¹ Socialtjänstlag 2001:453 5:7 §

²² [Regjeringens handlingsplan for universell utforming](#). 2016.

²³ [Lov om forbud mot diskriminering på grunn av nedsatt funksjonsevne 1–2 §](#)

²⁴ [Lov om pasient- og brukerrettigheter](#)

²⁵ [Lov om kommunale helse- og omsorgstjenester](#)

²⁶ Lov om pasient- og brukerrettigheter [1:1 §](#); [2:1 a § 2:1 c §](#); [2:1 e §](#)

hälso- och omsorgstjänster som tillgodoser de grundläggande behoven.²⁷ Landskapen ansvarar för sjukvårdstjänster, terapi och rehabilitering.

Ansvar för att ordna funktionshinderservice

I Norge är kommunen skyldig att ordna de tjänster som invånarna behöver. Tjänster för personer med funktionsnedsättning ingår i den allmänna lagen om hälso- och omsorgstjänster. Lagen garanterar dock inte någon subjektiv rätt till vissa tjänster. Kommunen kan ordna tjänsterna själv eller köpa dem av andra offentliga eller privata serviceproducenter.²⁸ Inga klientavgifter tas ut för service som ordnas på grundval av funktionsnedsättning.

Den som under en lång tid behöver samordning av olika hälso- och omsorgstjänster har rätt till en individuell plan²⁹. Närmare bestämmelser om den individuella planen finns i lagen om hälso- och omsorgstjänster och i³⁰ rehabiliteringsförordningen³¹. Kommunen ansvarar för utarbetandet av den individuella planen. Dessutom ska kommunen utse en samordnare som svarar för samordningen av tjänsterna samt för främjandet och uppföljningen av den individuella planen för den som har rätt till en individuell plan³⁰. Planen ska utarbetas i samarbete med klienten. Klienten har rätt att påverka planen och vem som deltar i utarbetandet av den. En individuell plan får inte utarbetas utan samtycke av individen eller dennes närstående.³²

Personlig assistans

Personlig assistans (BPA) som administreras av den person som beviljas understöd har varit i bruk i Norge sedan 2000. En förutsättning för personlig assistans var ursprungligen förmågan hos den som understöds att själv vara arbetsledare, men senare (2006) har man frångått detta krav och även personer som inte själva förmår vara arbetsledare har rätt till personlig assistans. Servicen har utvidgats till att gälla också barn och personer med utvecklingsstörning som inte själva leder assistentens arbete. Då kan den personliga assistansen ordnas så att personen till exempel bemyndigar sin vårdnadshavare att för sin räkning administrera den personliga assistansen.³³

Syftet med personlig assistans är att människor som är i behov av assistans ska kunna leva ett så självständigt och aktivt liv som möjligt trots en funktionsnedsättning. **Virhe. Kirjanmerkkiä ei ole määritetty.** Rätt till personlig assistans har personer under 67 år som har ett långvarigt behov av personlig assistans som varat minst två år. Behovet av assistans ska vara minst 32 timmar i veckan, men personlig assistans kan också beviljas dem som behöver assistans mer än 25 timmar i veckan, om detta inte medför betydande merkostnader för kommunen.³⁴

²⁷ Lov om kommunale helse- og omsorgstjenester [3:1 §; 4:1 §](#)

²⁸ Lov om kommunale helse- og omsorgstjenester 3:1.5 §

²⁹ Lov om pasient- og brukerrettigheter 2:5 §

³⁰ Lov om kommunale helse- og omsorgstjenester 7:1–2 §

³¹ [Forskrift om habilitering og rehabilitering, individuell plan og koordinator 16–23 §](#)

³² Lov om pasient- og brukerrettigheter 3:1 §; Forskrift om habilitering og rehabilitering, individuell plan og koordinator [16–17 §](#)

³³ Askheim, O.P. 2019. The Norwegian system of supporting people with disabilities in independent living, including assistant services. Skriftserien 32-2019.

³⁴ Lov om pasient- og brukerrettigheter 2:1 d §

Service omfatter praktisk stöd, inskolning och kontaktperson.³⁵ En assistent kan under vissa förutsättningar beviljas även nattetid eller med dubbel bemanning.³⁶ Dessutom beviljas serviceanvändaren vid behov tilläggstjänster, till exempel lön för närståendevårdare, trygghetstelefon samt avlastningsservice för barn under 18 år, annan praktisk hjälp (*annen praktisk bistand*) och hemvård.³⁷

Färdtjänst och stöd för rörligheten

I Norge är utgångspunkten för ordnandet av kollektivtrafik att allmänna trafiktjänster ska vara lämpliga för alla³⁸ och att en person kan anlita färdtjänst när det på grund av en begränsning i funktionsförmågan eller en rörelseskada är omöjligt att använda ett kollektivt färdmedel. Stödet för rörligheten för personer med funktionsnedsättning har ordnats sektorsvis; bestämmelser om resor som görs för läkarbesök finns i patient- och klienträttslagen, för arbets- och studieresor (*AUreiser*) svarar Norges arbets- och välfärdsförvaltning (*Arbeids- og velferdsforvaltninga*, NAV)³⁹ och för fritidsresor finns ett eget system som hör till Trafikverkets förvaltningsområde (*transportordningen for funksjonshemmede*, TT-ordningen)⁴⁰. Kommunen svarar för ordnandet av färdtjänst på fritiden (TT-ordningen), och personer med funktionsnedsättning har inte lagstadgad rätt till servicen, utan den fungerar vid sidan av annan färdtjänst som baserar sig på lagstadgade rättigheter. Kommunen beslutar om villkoren för beviljande av TT-kort.⁴¹

De statsfinansierade NAV-kontoren ansvarar för ordnandet av arbets- och studieresor. Bakgrunden till arrangemanget med AU-reiser var ett tioårigt försök, varefter man beslöt att fortsätta tjänsten, eftersom den hade visat sig vara samhällsekonomiskt lönsam när människor smidigare kunde ta sig till sina arbets- och studieplatser. Förutom att ordna arbets- och studieresor svarar NAV också för det stöd som betalas på basis av de merkostnader som en funktionsnedsättning medför samt för understöd för anskaffning av bil.⁴² Om en person på grund av en funktionsnedsättning eller en begränsning i funktionsförmågan inte kan anlita kollektivtrafiktjänster, kan han eller hon under vissa förutsättningar beviljas understöd för anskaffning av bil. Understödet är inkomstbundet och grundar sig på en föreskrift om stöd för anskaffning av motorfordon eller andra fordon⁴³.

Boende

³⁵ Lov om pasient- og brukerrettigheter 3:2 § punkt 6 b

³⁶ [Prop. 86 L \(2013–2014\)](#). Endringer i pasient- og brukerrettighetsloven (rett til brukerstyrt personlig assistanse)

³⁷ [Vammaislainsäädännön kansainvälinen selvitys. Katsaus tilanteeseen kuudessa maassa. \[Internationell utredning om lagstiftningen som gäller service för personer med funktionsnedsättning. Översikt över situationen i sex länder.\]](#) (på finska) Autio. A, Sjöblom. S. Diskussionsunderlag 38/2014. Institutet för hälsa och välfärd. s. 33–36.

³⁸ ibid

³⁹ Arbeids- og velferdsforvaltningen (NAV). [Arbeids- og utdanningsreiser](#).

⁴⁰ Helsenorge. [Hjelpetilbud i kommunene/ TT-kort](#).

⁴¹ ibid

⁴² [Vammaislainsäädännön kansainvälinen selvitys. Katsaus tilanteeseen kuudessa maassa. \[Internationell utredning om lagstiftningen som gäller service för personer med funktionsnedsättning. Översikt över situationen i sex länder.\]](#) (på finska) Autio. A, Sjöblom. S. Diskussionsunderlag 38/2014. Institutet för hälsa och välfärd. s. 33–36.

⁴³ Forskrift om stønad til motorkjøretøy eller annet transportmiddel

För personer som behöver hjälp dygnet runt kan kommunen ordna tjänster både i vårdhem och motsvarande serviceenheter och i klientens eget hem. Kommunen beslutar om grunderna för beviljande av boendeservice.⁴⁴ Institutioner för personer med utvecklingsstörning lades ned i Norge på 1990-talet.

Danmark

Inledning

De centrala principerna för Danmarks handikappolitik är likabehandlingsprincipen, principen om kompensation, skattefinansieringen och principen om sektoransvar⁴⁵. Kommunerna har det huvudsakliga ansvaret för att ordna funktionshinderservice med stöd av lagen *lov om social service* (nedan kallad socialservicelagen)⁴⁶. Socialservicelagen innehåller också service som beviljas på grund av funktionsnedsättning. Socialservicelagen anger ramarna för ordnandet av tjänsterna, men kommunerna fastställer nivån på tjänsterna samt tjänsternas innehåll och omfattning. Syftet med tjänsterna är att främja individens förmåga att ta hand om sig själv, underlätta det dagliga livet och förbättra livskvaliteten⁴⁷.

Rättigheterna för personer med funktionsnedsättning skyddas också genom lagstiftningen om lika-behandling⁴⁸. I Danmark trädde lagen *lov om forbud mod forskelsbehandling på grund af handicap*⁴⁹, som förbjuder diskriminering på grund av funktionsnedsättning, i kraft 2018. Lagen främjar en jämlik behandling av personer med funktionsnedsättning och förbjuder diskriminering på grund av funktionsnedsättning i all offentlig och privat verksamhet. Särskilda bestämmelser om förbud mot diskriminering i arbetslivet finns i lagen *lov om forbud mod forskelsbehandling på arbejdsmarkedet*. Lagen om förbud mot diskriminering på grund av funktionsnedsättning förpliktar dock inte till att genomföra skäliga anpassningar eller tillgänglighet (*tilgængelighed*), vilket har beaktats i en parallell rapport från danska civilsamhällsorganisationer till kommittén för rättigheter för personer med funktionsnedsättning⁵⁰.

Socialservice och stöd som ordnas för personer med funktionsnedsättning

Service som ordnas enligt behov på grund av en funktionsnedsättning eller en begränsning i funktionsförmågan är i den danska socialvårdslagen personlig assistans, färdtjänst, boendeservice, ändringsarbeten i bostaden, hjälpmedelstjänster och stöd för närståendevård. Dessutom betalas ersättning för inkomstbortfall på grund av vård av ett handikappat eller långvarigt sjukt barn samt stöd för de merkostnader som skadan medför och understöd för anskaffning av en bil.

Tjänster enligt socialservicelagen ordnas i huvudsak utan åldersgränser. Vissa tjänster enligt socialservicelagen är dock särskilt riktade till barn och unga. Dessa tjänster är klubbverksamhet, särskilt

⁴⁴ [Endringer i pasient- og brukerrettighetsloven og helse- og omsorgstjenesteloven \(rett til opphold i sykehjem eller tilsvarende bolig særskilt tilrettelagt for heldøgns tjenester – kriterier og ventelister](#)

⁴⁵ [Social- og Ældreministeriet](#)

⁴⁶ [Bekendtgørelse af lov om social service](#)

⁴⁷ Nordens välfärdscenter: Kartläggning av nordiska modeller och system för individanpassat stöd och service för personer med funktionsnedsättning (2021).

⁴⁸ [Bekendtgørelse af lov om forbud mod forskelsbehandling på arbejdsmarkedet m.v.](#)

⁴⁹ [Lov om forbud mod forskelsbehandling på grund af handicap](#)

⁵⁰ [UN Treaty Body Database](#)

Muotoiltu: englanti (Yhdysvallat)

Kentän koodi muuttunut

Muotoiltu: englanti (Yhdysvallat)

Muotoiltu: englanti (Yhdysvallat)

stöd och stöd för självständighetsprocessen som ordnas för unga vuxna i åldern 18–22 år och vars syfte är att främja personens självständighetsprocess, studier och sysselsättning.⁵¹ Den särskilda servicen för vuxna personer med funktionsnedsättning är begränsad till personer i åldern 18–65 år och servicen för barn med funktionsnedsättning till personer under 18 år.⁵² Service för äldre ordnas som äldreomsorg.

Ordnandet av tjänster enligt socialservicelagen grundar sig enligt socialservicelagen på en individuell bedömning av behoven och färdigheterna som kommunen utarbetar i samarbete med personen i fråga.⁵³ Kommunen ska enligt socialservicelagen också erbjuda personer med en betydande fysisk eller psykisk funktionsnedsättning eller betydande sociala problem att utarbeta en verksamhetsplan för ordnandet av socialservice.⁵⁴

Personlig assistans

I Danmarks socialservicelag finns det bestämmelser om olika former av personlig assistans. Personlig assistans (*borgerstyret personlig assistance*, BPA) som administreras av understödstagaren beviljas som ekonomiskt understöd för att ersätta kostnaderna för avlönande av assistenter samt andra kostnader. Personlig assistans kan beviljas vuxna personer som har en betydande och permanent fysisk eller psykisk begränsning av funktionsförmågan och som därför behöver denna särskilda service.⁵⁵ En förutsättning för att servicen ska beviljas är att personen med funktionsnedsättning kan vara arbetsgivare åt assistenterna. Alternativt kan understödstagaren ingå ett avtal med en anhörig, förening eller företag om överföring av arbetsgivarförpliktelserna, varvid den personliga assistentens arbetsgivare är den anhöriga, förening eller det företag som ingått avtalet och som sörjer för att assistenter anställs och sägs upp, dock så att understödstagaren konsulteras i frågor som gäller anställningsförhållande. När understödstagaren eller en anhörig är arbetsgivare, ska kommunen erbjuda sig att sköta lönebetalningen.⁵⁶

Föräldrar till personer med funktionsnedsättning som inte fyllt 18 år kan beviljas ersättning för inkomstbortfall, om de lämnar arbetslivet för att vårda ett barn med en betydande och bestående begränsning i funktionsförmågan. Ett ytterligare villkor för att ersättning för inkomstbortfall ska beviljas är att det anses vara behövligt och ändamålsenligt att barnet vårdas av en förälder. Beloppet av ersättningen för inkomstbortfall baserar sig på föräldrarnas inkomster.⁵⁷

Enligt socialservicelagen ska kommunen utöver personlig assistans också bevilja hjälp och stöd i hemmet till personer som på grund av en tillfällig eller permanent fysisk eller psykisk begränsning i funktionsförmågan eller på grund av särskilda sociala problem behöver hjälp eller stöd för att klara av de dagliga rutinerna hemma.⁵⁸ Om kommunen inte kan erbjuda personlig assistans och annan

⁵¹ [Lov om social service 1287 28/08/2020](#) 36 §, 41–42 §, 76 §, 83 §, 95–96 §, 100 §, 107–108 §, 116–118 §. Bestämmelser om särskilt stöd till barn och unga finns i 11 kap.

⁵² Lov om social service 1287 28/08/2020 76 §.

⁵³ Lov om social service 1287 28/08/2020 1 §.

⁵⁴ Lov om social service 1287 28/08/2020 141 §.

⁵⁵ Lov om social service 1287 28/08/2020 96 §.

⁵⁶ Lov om social service 1287 28/08/2020 95–96 §.

⁵⁷ Nordens välfärdscenter: Kartläggning av Nordiska modeller och system för funktionsnedsättning stöd och service för individanpassat med personer (2021).

⁵⁸ [Lov om social service 1287 28/08/2020](#) 83 §.

Muotoiltu: englanti (Yhdysvallat)

Muotoiltu: englanti (Yhdysvallat)

Kentän koodi muuttunut

Muotoiltu: englanti (Yhdysvallat)

Muotoiltu: englanti (Yhdysvallat)

service i hemmet, kan servicen också ordnas som ett understöd som betalas till personen med funktionsnedsättning⁵⁹.

Dessutom beviljas personer i åldern 18–67 år stöd för deltagande utanför hemmet på grund av en betydande och permanent nedsatt fysisk eller psykisk funktionsförmåga. En person med funktionsnedsättning har rätt att välja en stödperson som assisterar vid deltagande utanför hemmet. Kommunen godkänner en stödperson som ska vara anställd hos kommunen. Stöd för deltagande utanför hemmet beviljas inte, om personen får personlig assistans enligt BPA-modellen.⁶⁰

Boendeservice

I Danmark har målet ända sedan 1980-talet varit att lägga ned institutionsboende, men boendeservice anses ofta vara service på en institution. Bestämmelser om ordnande av boendeservice för vuxna finns i socialservicelagen. Boendeservice ska ordnas för personer som har en betydande fysisk eller psykisk begränsning i funktionsförmågan och som behöver rikligt med hjälp i de dagliga funktionerna eller vård eller specialvård. En förutsättning för långvarig boendeservice är förutom ett permanent hjälpbehov också att personen inte kan täcka sitt hjälpbehov på något annat sätt.⁶¹

FN:s kommitté för rättigheter för personer med funktionsnedsättning framförde i sin rapport 2014 för Danmark sin oro över den omfattande utbyggnaden av institutionsbaserade boendeserviceenheter för personer med funktionsnedsättning. Kommittén fäste särskild uppmärksamhet vid byggandet av omfattande boendeserviceenheter för 30–60 personer med hjälp av lån med statlig borgen och ofta utanför boställningscentra. Enligt rapporten 2019 från Danmarks människorättsinstitut, som ansvarar för uppföljningen av konventionen om rättigheter för personer med funktionsnedsättning, hade man inte lyckats minska byggandet och användningen av stora boendeserviceenheter när rapporten utarbetades, eftersom det 2016 fanns fler än 30 bostäder i 47 procent av serviceboendeenheterna, fler än 60 bostäder i 20 procent av dem och fler än 100 bostäder i 11 procent av dem. När rapporten utarbetades var det fortfarande inte förbjudet att bygga stora boendeserviceenheter i Danmark⁶².

Färdtjänst och understöd för anskaffning av bil

Färdtjänst ordnas med stöd av socialservicelagen. Kommunen kan bevilja stöd för transporter till personer som behöver personlig transporthjälp på grund av permanent nedsatt fysisk eller psykisk funktionsförmåga. Sätten att ordna färdtjänst varierar från kommun till kommun och kommunens beslut får inte överklagas.⁶³ Färdtjänsten är en serviceform bland annan service som stöder rörligheten. I huvudsak har de aktörer som ordnar kommunernas kollektivtrafiktjänster också organiserat olika former av gemensamma transporter eller anropsstyrd trafik. Bestämmelser om resornas antal och genomförande finns i lagen om företag som tillhandahåller transporttjänster (Bekendtgørelse af lov om trafikselskaber). Det är möjligt att erbjuda minst 104 enkelresor per år. De aktörer som

⁵⁹ Lov om social service 1287_28/08/2020 95 §.

⁶⁰ Lov om social service 1287_28/08/2020 97 §

⁶² [The Danish Institute for Human Rights; Report to the UN Committee on the Rights of Persons with Disabilities](#).

⁶³ Lov om social service 1287_28/08/2020 117 §

Muotoiltu: englanti (Yhdysvallat)

Muotoiltu: englanti (Yhdysvallat)

Muotoiltu: englanti (Yhdysvallat)

Kentän koodi muuttunut

Muotoiltu: englanti (Yhdysvallat)

Kentän koodi muuttunut

Muotoiltu: englanti (Yhdysvallat)

Muotoiltu: englanti (Yhdysvallat)

ordnar färdtjänst samarbetar med funktionshinderorganisationerna vid planeringen av tjänsterna.⁶⁴ De särskilda kostnader som transporter samt resor på grund av arbete, studier och fritidssysselsättning föranleder beaktas dessutom vid bedömningen av de merkostnader som orsakas av en funktionsnedsättning⁶⁵.

Understöd för anskaffning av bil beviljas med stöd av socialservicelagen personer med en varaktig fysisk eller psykisk begränsning i funktionsförmågan. En förutsättning för att understöd ska beviljas är att personen på grund av en begränsning i funktionsförmågan har svårt att få arbete eller stanna kvar i arbetslivet eller slutföra sina studier utan bil. Understöd kan också beviljas om personen i betydande grad behöver bil för att ta sig till aktiviteter utanför hemmet⁶⁶. Föräldrar eller fosterföräldrar till ett barn med funktionsnedsättning kan ansöka om understöd för anskaffning av bil, när anskaffningen är nödvändig för att transportera barnet⁶⁷. Bilunderstöd beviljas endast om personen inte kan få stöd för anskaffning av bil med stöd av annan lagstiftning⁶⁸.

Nederländerna

Lagstiftning om service för personer med funktionsnedsättning

Utgångspunkten för Nederländernas funktionshinderpolitik är ett inkluderande och jämlikt deltagande⁶⁹. Indirekt och direkt diskriminering på grund av funktionsnedsättning är förbjuden enligt lagen *wet gelijke behandeling op grond van handicap of chronische ziekte*. Lagen gäller sysselsättning och arbete, tillhandahållande av varor och tjänster, kollektivtrafik och boende.⁷⁰

I Nederländernas system betonas social- och hälsoförsäkringars roll i stället för skattebaserad finansiering. För personer med funktionsnedsättning ordnas service i huvudsak med stöd av fyra lagar⁷¹. De viktigaste lagarna som gäller ordnandet av tjänster är lagen om långtidsvård *wet langdurige zorg* (nedan WLZ)⁷² och lagen om socialt stöd *wet maatschappelijke ondersteuning* (nedan WMO), som innehåller bestämmelser om socialservice och ordnandet av den⁷³. Utöver dessa lagar kan service för personer med funktionsnedsättning ordnas med stöd av *zorgverzekeringswet*-lagen (nedan ZVW) som gäller sjukförsäkring⁷⁴. Bestämmelser om tjänster för barn och unga under 18 år finns i

⁶⁴ Bekendtgørelse af lov om trafikelskaber 323 20/03/2015 11§

⁶⁵ Lov om social service 1287 28/08/2020 41 ja 100 §.

⁶⁶ Lov om social service 1287 28/08/2020 114 §.

⁶⁷ [Borger.dk](#)

⁶⁸ Lov om social service 1287 28/08/2020 115 §.

⁶⁹ Vammaislainsäädännön kansainvälinen selvitys. Katsaus tilanteeseen kuudessa maassa. [Internationell utredning om lagstiftningen som gäller service för personer med funktionsnedsättning. Översikt över situationen i sex länder.] (på finska) Autio. A, Sjöblom. S. Diskussionsunderlag 38/2014. Institutet för hälsa och välfärd.

⁷⁰ [Wet gelijke behandeling op grond van handicap of chronische ziekte](#)

⁷¹ Pike, Brigid, O’Nolan, Gerald & Farragher, Louise. 2016. Individualised budgeting for social care services for people with a disability: International approaches and evidence on financial sustainability. Health Research Board: Dublin.

⁷² [Wet langdurige zorg](#)

⁷³ [Wet maatschappelijke ondersteuning](#)

⁷⁴ [Zorgverzekeringswet](#)

Muotoiltu: suomi

Muotoiltu: suomi

Muotoiltu: englantı (Yhdysvallat)

Muotoiltu: englantı (Yhdysvallat)

Kentän koodi muuttunut

Muotoiltu: englantı (Yhdysvallat)

Muotoiltu: englantı (Yhdysvallat)

Muotoiltu: englantı (Yhdysvallat)

Kentän koodi muuttunut

Muotoiltu: englantı (Yhdysvallat)

Muotoiltu: englantı (Yhdysvallat)

Muotoiltu: englantı (Yhdysvallat)

Kentän koodi muuttunut

Muotoiltu: englantı (Yhdysvallat)

Muotoiltu: englantı (Yhdysvallat)

jeugdwet-lagen⁷⁵. Tjänster enligt alla ovannämnda lagar kan tillhandahållas med hjälp av en personlig budget.⁷⁶ Tidigare fanns det bestämmelser om service för personer med svår funktionsnedsättning i lagen *algemene wet bijzondere ziektekosten (nedan AWBZ)*. Syftet med lagen var att täcka exceptionellt stora hälso- och sjukvårdskostnader som inte täcktes av vanlig sjukförsäkring. Till följd av de avsevärt ökade vårdkostnaderna upphävdes lagen 2015 och de tjänster som ordnats med stöd av den fördelades mellan ovannämnda fyra olika lagar beroende på tjänsternas karaktär.

Tjänster och stöd enligt WLZ- och WMO-lagarna

Med stöd av WLZ-lagen har personer som på grund av sin ålder eller skada behöver långvarig omsorg dygnet runt rätt att få den vård eller det stöd de behöver antingen hemma, på ett vårdhem eller på en vårdinrättning. Rätten tillkommer alla som bor och arbetar i Nederländerna och omfattar även personens make eller registrerade partner. Bedömningen av vårdbehovet görs av byrån för bedömning av vårdbehovet (CIZ).⁷² Tjänsten finansieras genom ett för alla obligatoriskt försäkringssystem där försäkringspriset bestäms enligt personens inkomster⁷⁷.

Det huvudsakliga syftet med WMO-lagen om socialt stöd är att göra det möjligt för en person att bo självständigt i sitt eget hem så länge som möjligt och att möjliggöra personens delaktighet i samhället⁷⁸. Avsikten är att en person i första hand ska ordna det stöd han eller hon behöver med hjälp av sina egna stödnätverk, men i sista hand ska kommunen erbjuda stöd för att trygga personens möjligheter till ett självständigt liv och delaktighet⁷⁹. Stöd enligt lagen kan omfatta olika tjänster och stödåtgärder som ordnas i hemmet, såsom hjälp med hemvårdsuppgifter, närståendevård eller ändringsarbeten i bostaden. Dessutom kan en person beviljas hjälpmedel och stöd för rörligheten till exempel genom ersättning för taxiresor eller kostnader för anskaffning av hjälpmedel⁸⁰.

Det stöd som avses i WMO-lagen kan ordnas så att klienten använder tjänster som tillhandahålls av en tjänsteproducent som anvisats av en myndighet eller skaffar de tjänster och hjälpmedel som han eller hon behöver enligt en personlig budget eller genom att kombinera dessa alternativ. Vid bedömning av servicebehovet enligt WMO-lagen beaktas bland annat klientens personliga situation och familjens situation, klientens preferenser samt tillgången till tilläggstjänster med stöd av annan lagstiftning. Sökanden har rätt att få avgiftsfri hjälp av en oberoende stödperson under bedömningsprocessen. Kommunen är skyldig att ordna en assistent åt sökanden under bedömningsprocessen.⁸¹

⁷⁵ [Jeugdwet](#)

⁷⁶ Pike, Brigid, O’Nolan, Gerald & Farragher, Louise. 2016. Individualised budgeting for social care services for people with a disability: International approaches and evidence on financial sustainability. Health Research Board: Dublin.

⁷⁷ [Government of the Netherlands](#)

⁷⁸ Pike, Brigid, O’Nolan, Gerald & Farragher, Louise. 2016. Individualised budgeting for social care services for people with a disability: International approaches and evidence on financial sustainability. Health Research Board: Dublin.

⁷⁹ *Ibid.*, s. 33.

⁸⁰ *Ibid.*, s. 33.

⁸¹ *Ibid.*, s. 27.

Muotoiltu: englanti (Yhdysvallat)

Muotoiltu: englanti (Yhdysvallat)

Muotoiltu: englanti (Yhdysvallat)

Kentän koodi muuttunut

Muotoiltu: englanti (Yhdysvallat)

Muotoiltu: englanti (Yhdysvallat)

Muotoiltu: englanti (Yhdysvallat)

Muotoiltu: englanti (Yhdysvallat)

Kentän koodi muuttunut

Muotoiltu: englanti (Yhdysvallat)

Muotoiltu: englanti (Yhdysvallat)

Muotoiltu: englanti (Yhdysvallat)

Muotoiltu: englanti (Yhdysvallat)

Kommunerna svarar för genomförandet av WMO-lagen, men har samtidigt rätt att bestämma hur det stöd som ordnas enligt lagen ska planeras och ordnas i kommunerna.⁸² Inom ramen för lagen kan kommunerna till exempel utarbeta kriterier för beviljande av tjänster och personliga budgetar enligt lagen⁸³. När tjänster beviljas beaktas också i vilken mån personens eget stödnätverk möjliggör ett självständigt liv och delaktighet. Ändring i ett beslut av kommunen får sökas, om klienten är missnöjd med det⁸⁴.

Personlig budget enligt WLZ- och WMO-lagen

Den personliga budgeten enligt WLZ- och WMO-lagen är 66 procent av vad tjänsterna skulle kosta om de ordnades på annat sätt. För klienter över 18 år beräknas dessutom en inkomstrelaterad självriskandel, som beräknas av centralförvaltningens byrå (*Centraal Administratiekantoor*, CAK). Budgeten betalas till klienten på förhand i en eller flera poster, i regel på socialförsäkringsbankens konto, från vilket avgifterna betalas till tjänsteprocenterna⁸⁵.

Tjänster för barn

Tjänster för barn ordnas med stöd av jeugdwet-lagen. Kommunerna svarar för verkställigheten av lagen. I lagen föreskrivs det om stöd till barn under 18 år och deras föräldrar och det omfattar också service för barn med funktionsnedsättning. Tjänster kan ordnas enligt en personlig budget eller som en kombination av dessa.⁸⁶ När tjänster ordnas enligt en personlig budget ska budgetens värde vara tillräckligt för att täcka det hjälpbehov som fastställts utifrån bedömningen av servicebehovet. Som en faktor som minskar budgeten kan också beaktas att klienten får assistans av en icke-yrkesutbildad person, till exempel en anhörig. Bedömningen av servicebehovet hos klienter under 18 år görs vid byrån för ungdomstjänster (*bureau jeugdzorg*).

Tjänster som ordnas på basis av en hälsoförsäkring

Service för personer med funktionsnedsättning kan också ordnas med stöd av en lagstadgad hälsoförsäkring enligt ZVW-lagen. Inom försäkringssystemet väljer klienterna det försäkringsbolag de önskar, och de kan också byta försäkringsbolag. Med stöd av ZVW-lagen kan bland annat sjukvård och vårdtjänster ordnas. Personen kan välja om tjänsterna ordnas som köpta tjänster eller enligt en personlig budget. Det finns inga lagstadgade beräkningsgrunder för den personliga budget som beviljas av hälsoförsäkringen, utan försäkringsbolagen fastställer de beräkningsgrunder som anges i försäkringsvillkoren.⁸⁷

⁸² Maarse, J.A.M. & Jeurissen, J.P. 2016. The policy and politics of the 2015 long-term care reform in the Netherlands. *Health Policy* 120 (2016) 241–245.

⁸³ Ibid.

⁸⁴ Pike, Brigid, O’Nolan, Gerald & Farragher, Louise. 2016. Individualised budgeting for social care services for people with a disability: International approaches and evidence on financial sustainability. Health Research Board: Dublin, bilaga 4.

⁸⁵ Ibid.

⁸⁶ Pike, Brigid, O’Nolan, Gerald & Farragher, Louise. 2016. Individualised budgeting for social care services for people with a disability: International approaches and evidence on financial sustainability. Health Research Board: Dublin, bilaga 4.

⁸⁷ Ibid.

Muotoiltu: suomi

Muotoiltu: englanti (Yhdysvallat)

Muotoiltu: englanti (Yhdysvallat)

Muotoiltu: englanti (Yhdysvallat)

Muotoiltu: englanti (Yhdysvallat)

Muotoiltu: englanti (Yhdysvallat)

Skottland

I Skottland utövas den lagstiftande makten av parlamentet, som på basis av delegerad behörighet har rätt att lagstifta om bland annat utbildning, socialservice, boende och hälso- och sjukvård⁸⁸. Ministrarna i Skottland har behörighet att utfärda förordningar om socialservice och andra bestämmelser som grundar sig på lag⁸⁹. Lokalförvaltningen och socialväsendet ansvarar för ordnandet och finansieringen av socialservicen samt för bedömningen av behoven av service och stöd⁹⁰.

Bedömning av servicebehovet

Vid bedömningen av servicebehovet bedöms klienternas behov av socialvård och deras rätt till socialservice utifrån de riksomfattande behörighetskriterierna (*National Eligibility Framework*). Behörighetskriterierna är en bedömningsram som Skottlands regering och de lokala myndigheterna har utvecklat tillsammans och inom ramen för vilken bedömningen av servicebehovet görs nationellt. Klientens behov av socialservice bedöms utifrån en riskbedömning. Det har fastställts fyra nivåer för den klientspecifika risken: kritisk, avsevärd, måttlig eller låg. De risker som ska bedömas hänför sig förutom till individens självständighet, hälsa och välfärd också till huruvida personen kan uppnå de mål som ställts upp för honom eller henne utan att han eller hon beviljas stöd. De två högsta riskkategorierna anses i regel uppfylla kriterierna för beviljande av tjänster.⁹¹

Omsorgslagen

Med stöd av lagen *Community Care and Health (Scotland) Act* ordnas det tjänster inom den personliga omsorgen som kan innefatta assistans i olika dagliga rutiner, såsom att sköta den personliga hygien, äta, röra sig hemma, läkemedelsbehandling och sjukvårdsåtgärder. Service inom den personliga omsorgen kan ordnas oberoende av om personen bor i sin egen bostad eller i en boendeenhet⁹².

Klientavgifter

Med stöd av lagen *Social Work (Scotland) Act 1968* kan lokala myndigheter (*local authority*) ta ut klientavgifter för den socialservice de ordnar⁹³. I speciallagstiftningen om socialservice finns dessutom preciserande bestämmelser om klientavgifter.

Tjänsterna i lagen *Community Care and Health (Scotland) Act* som anknyter till personlig omsorg (*personal nursing and care*) har varit avgiftsfria för personer över 65 år sedan lagen trädde i kraft (2002) År 2019 utvidgades avgiftsfriheten till att omfatta vuxna i alla åldrar som enligt den lokala

⁸⁰ [Social Work \(Scotland\) Act 1968](#).

⁹¹ [Challenging Social Care Decisions in Scotland: A legal guide](#), s. 24.

⁹² [Adult social care and support in Scotland](#), s. 19–20.

⁹³ [COSLA: Charges Applying to Social Care Support for people at home](#), s. 4 och [Social Work \(Scotland\) Act 1968](#).

Muotoiltu: englanti (Yhdysvallat)

Muotoiltu: englanti (Yhdysvallat)

Kentän koodi muuttunut

Muotoiltu: englanti (Yhdysvallat)

Muotoiltu: englanti (Yhdysvallat)

Kentän koodi muuttunut

Muotoiltu: englanti (Yhdysvallat)

Kentän koodi muuttunut

Muotoiltu: englanti (Yhdysvallat)

Muotoiltu: englanti (Yhdysvallat)

Muotoiltu: englanti (Yhdysvallat)

Muotoiltu: englanti (Yhdysvallat)

Muotoiltu: englanti (Yhdysvallat)

Muotoiltu: englanti (Yhdysvallat)

Muotoiltu: englanti (Yhdysvallat)

Muotoiltu: englanti (Yhdysvallat)

Muotoiltu: englanti (Yhdysvallat)

Muotoiltu: englanti (Yhdysvallat)

Muotoiltu: englanti (Yhdysvallat)

Muotoiltu: englanti (Yhdysvallat)

Muotoiltu: englanti (Yhdysvallat)

Muotoiltu: englanti (Yhdysvallat)

Muotoiltu: englanti (Yhdysvallat)

myndighetens bedömning har rätt till tjänster inom den personliga omsorgen, oberoende av personens hälsotillstånd, förmögenhet eller inkomster.⁹⁴

För sådana hemvårdsuppgifter som ordnas enligt lagen *Community Care and Health (Scotland) Act* och för sådan assistans som ges utanför hemmet kan det tas ut en avgift vars belopp bedöms utifrån personens förmögenhet och inkomster i samband med bedömningen av servicebehovet. I de personliga budgetar som avses i lagen *Self-Directed Support* (nedan SDS) kan man vid användningen av direktbetalningsmodellen (*direct payments*) dessutom beakta en persons inkomster när man bedömer i vilken omfattning personen själv ska delta i kostnaderna för tjänsterna⁹⁵.

Tjänster enligt en personlig budget

Med stöd av SDS-lagen ordnas service och stöd för personer med funktionsnedsättning med hjälp av en personlig budget. Ordandet av tjänster enligt en personlig budget baserar sig alltid på ett avtal mellan socialväsendet och klienten.

Användningsändamålet med budgeten har inte begränsats i lagstiftningen och den kan användas för vilket ändamål som helst som stöder uppnåendet av de mål som angetts i personens serviceplan. Budgeten kan dock inte användas för hälso- och sjukvårdstjänster, utrustning, förnödenheter eller ombyggnadsarbeten i hemmet som ersätts med stöd av annan lagstiftning.⁹⁶ Dessutom har bestämmelserna om budgetens användningsändamål och eventuella missbruk preciserats i förordningen om direktavgiftsmodellen för personlig budget⁹⁷.

Det finns fyra alternativa sätt att administrera SDS-budgeten. I direktbetalningsmodellen får en person direkt tillgång till budgeten och väljer själv sina tjänster. Direktbetalning kan i regel väljas av vem som helst som har rätt till socialservice, men de som omfattas av långvarig boendeservice har dock utelämnats. Det andra alternativet är individuell servicefinansiering (*Individual Service Fund*), där klienten väljer det stöd eller den tjänst han eller hon önskar och den lokala myndigheten eller någon annan aktör administrerar användningen av budgeten samt sköter arrangemangen för klientens räkning. Det tredje alternativet är direktservice (*Direct Service*), där den lokala myndigheten väljer både stöd eller service och sköter behövliga arrangemang för klientens räkning.⁹⁸ Enligt det fjärde alternativet kan en person också kombinera olika förvaltningsätt. I praktiken har en betydande del av klienterna valt ett alternativ där den lokala myndigheten förvaltar budgeten och väljer lämpliga tjänster.⁹⁹

Tjänster för barn

Enligt lagen *The Children (Scotland) Act* har myndigheterna en allmän skyldighet att skydda och främja barn som är i behov av stöd inom deras område och stödja föräldrarna i deras uppgift som fostrare. Med stödbehov avses svårigheter att upprätthålla en skälig hälsolivå, att äventyra barnets

⁹⁴ [Free personal and nursing care: questions and answers](#).

⁹⁵ [Statutory guidance to accompany the Social Care \(Self-directed Support\) \(Scotland\) Act 2013](#), s. 44.

⁹⁶ Institutet för hälsa och välfärd. 2020. Översikt över internationell och nationell litteratur och rapporter. HB-bakgrundsmaterial. Ej publicerat.

⁹⁷ [The Self-directed Support \(Direct Payments\) \(Scotland\) Regulations 2014](#).

⁹⁸ Pike, Brigid, O’Nolan, Gerald & Farragher, Louise. 2016. Individualised budgeting for social care services for people with a disability: International approaches and evidence on financial sustainability. Health Research Board: Dublin.

⁹⁹ [Adult social care and support in Scotland](#), s. 23–24.

Muotoiltu: englanti (Yhdysvallat)

Muotoiltu: englanti (Yhdysvallat)

Muotoiltu: englanti (Yhdysvallat)

Kentän koodi muuttunut

Muotoiltu: englanti (Yhdysvallat)

Kentän koodi muuttunut

Muotoiltu: englanti (Yhdysvallat)

Muotoiltu: englanti (Yhdysvallat)

Muotoiltu: englanti (Yhdysvallat)

Muotoiltu: englanti (Yhdysvallat)

Kentän koodi muuttunut

Muotoiltu: englanti (Yhdysvallat)

Muotoiltu: englanti (Yhdysvallat)

Muotoiltu: englanti (Yhdysvallat)

Muotoiltu: englanti (Yhdysvallat)

Kentän koodi muuttunut

Muotoiltu: englanti (Yhdysvallat)

Muotoiltu: englanti (Yhdysvallat)

utveckling, att ha en funktionsnedsättning eller att tillgodose ett stödbehov som beror på en funktionsnedsättning hos en familjemedlem till barnet. Tjänster för barn med funktionsnedsättning ska vara planerad så att de minimerar de skadliga effekterna av funktionsnedsättningen och gör det möjligt för barn med funktionsnedsättning att leva ett så normalt liv som möjligt. Sättet att ordna tjänsterna ska motsvara de uppskattade stödbehoven. Möjliga stödformer kan till exempel vara finansiellt bidrag, socialservice, rådgivning i frågor som gäller funktionsnedsättning, stöd för boende, korttidsvård, familjevård, stödperson, gruppverksamhet, läkarservice, terapi, dagvård, tillgodose-
 ende av specialbehov i undervisningen, tekniskt stöd och specialundervisning.¹⁰⁰

Stöd för rörligheten

Lagen om likabehandling inbegriper en skyldighet om att fordon ska vara tillgängliga. Personer med funktionsnedsättning ska också vid behov erbjudas resetjänster. Lagen om likabehandling gäller bussar, taxibilar, hyrbilar, tåg och spårvagnar.

För personer som har svårigheter med att använda vanliga bussar kan det ordnas anpassade kollektivtrafiktjänster. I tjänsten Dial-a-Bus hämtar en låggolvsbuss passageraren nära hans eller hennes hem och transporterar honom eller henne nära destinationen. Med hjälp av tjänsten Dial-a-Ride transporteras passageraren från dörr till dörr med fordon som är särskilt anpassade för rullstolsanvändare. Stöd för rörligheten kan också ordnas genom TaxiCard-tjänsten, som är avsedd för personer med svår fysisk funktionsnedsättning och för personer med svår synskada som inte kan anlita allmän kollektivtrafik. Med kortet får personen åka taxi till nedsatt pris. Personer med funktionsnedsättning som har svårt att röra sig har möjlighet att byta ut den penningersättning som han eller hon får för att kunna röra sig mot ett hyresavtal för bil, elektrisk rullstol eller skoter. Stödet kan även beviljas personer som inte kan köra själva. Stöd kan beviljas även för anpassning av bilen och för körundervisning. Stödet omfattar ett fordon som byts ut med tre års mellanrum, försäkring, service, reparation och nödvändig anpassning.¹⁰¹

¹⁰⁰ [Scotland's Children - The Children \(Scotland\) Act 1995 Regulations and Guidance: Volume 1 Support and Protection for Children and Their Families](#), ja [Scotland's Children - The Children \(Scotland\) Act 1995 Regulations and Guidance: Volume 1 Support and Protection for Children and Their Families](#).

¹⁰¹ [Care Information Scotland](#) ja [Motability](#)

Muotoiltu: englanti (Yhdysvallat)

Kentän koodi muuttunut

Muotoiltu: englanti (Yhdysvallat)

Kentän koodi muuttunut

Muotoiltu: englanti (Yhdysvallat)

Muotoiltu: englanti (Yhdysvallat)

Muotoiltu: englanti (Yhdysvallat)

Kentän koodi muuttunut

Muotoiltu: englanti (Yhdysvallat)

Kentän koodi muuttunut

Muotoiltu: englanti (Yhdysvallat)